

บทความวิจัย

พลังหัตถศิลป์สร้างสรรค์ผ้าทอ: เส้นใยแห่งภูมิปัญญากับการให้คุณค่าทางสังคมและมูลค่าทางเศรษฐกิจในพื้นที่ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส

The Power of Creative Handicrafts in Textile Weaving: Threads of Wisdom and Their Social and Economic Value in Phu Khao Thong Subdistrict, Sukhirin District, Narathiwat Province

เจตน์สฤณี สังขพันธ์¹, เกตติว บุญปราก^{2*}, ชุตินา ทศโร², เชาวนี แก้วมโน², และ อริสรา บุญรัตน์²
Jedsarid Sangkhapan¹, Kettawa Boonprakarn^{2*}, Chutima Thutsaro², Chaowanee Kaewmano²,
and Arisra Boonrat²

Received: 9 June 2026

Revised: 13 August 2026

Accepted: 17 August 2026

Abstract

This article aims to study 1) the social value of woven fabrics in Phu Khao Thong Subdistrict, Sukhirin District, Narathiwat Province, and 2) the creation of economic value of woven fabrics. A qualitative research methodology was used, with 21 informants comprising key government officials, members of weaving groups, members of the Onzon To Mo group, and consumers. The research instrument was an in-depth interview guide, evaluated for suitability by three experts. The suitability score was 4.2. Data were collected from relevant literature, participant and non-participant observation, action research, and in-depth interviews with informants focusing on the social and economic values of woven fabrics and related products. Data were analyzed through categorization, interpretation, formation of conclusions, and descriptive analysis.

¹ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา 90110 ประเทศไทย

¹ Faculty of Political Science, Hatyai University, Songkhla 90110, Thailand

² คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ สงขลา 90110 ประเทศไทย

² Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University, Songkhla 90110, Thailand

* ผู้ให้การติดต่อ (Corresponding email: kettawa@hu.ac.th)

The results revealed that the social value of woven fabrics reflects identity and social status, fosters community bonds, plays a role in beliefs and rituals, and possesses artistic and intellectual value. Moreover, the economic value creation of woven fabrics involves designing products for everyday use, as well as creating modern, fashionable designs suitable for ceremonial occasions. The benefits of this research include raising awareness of the importance and the values of woven fabrics and woven fabric products, leading to their preservation, continuation, transmission, and further development as part of the local cultural heritage linked to local identity.

Keywords: *Creative Handicrafts, Cultural Wisdom, Woven Fabrics*

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การให้คุณค่าทางสังคมของผ้าทอ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส และ 2) การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของผ้าทอ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส ใช้วิธีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 21 คน ประกอบด้วยกลุ่มแกนนำเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ สมาชิกกลุ่มทอผ้า สมาชิกกลุ่มออนซอนโต๊ะโมะ และผู้บริโภค เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นำไปประเมินหาความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าความเหมาะสมเท่ากับ 4.2 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และวิจัยเชิงปฏิบัติการ และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลในประเด็นคุณค่าทางสังคมและมูลค่าทางเศรษฐกิจจากผ้าทอและผลิตภัณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลมาจำแนกหมวดหมู่ ตีความสร้างข้อสรุป และนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า การให้คุณค่าทางสังคมของผ้าทอพบว่า มีคุณค่าสามารถสะท้อนอัตลักษณ์และสถานภาพทางสังคม สร้างความผูกพันของคนในชุมชน การนำมาใช้ตามความเชื่อและพิธีกรรม ตลอดจนมีคุณค่าทางด้านศิลปะและภูมิปัญญา ยิ่งไปกว่านั้น การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของผ้าทอพบว่า มีการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอให้สามารถนำไปใช้สอยในชีวิตประจำวันได้ และผลิตภัณฑ์ที่ออกแบบให้ทันสมัยตามแฟชั่นสามารถใช้ในพิธีการได้ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยทำให้ตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของผ้าทอและผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ ซึ่งส่งผลกระทบให้เกิดการอนุรักษ์สืบสานต่อยอดภูมิปัญญาในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น

คำสำคัญ: *ทัศนศิลป์สร้างสรรค์, ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม, ผ้าทอ*

บทนำ

พื้นที่ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวอิสานอพยพเข้ามาในพื้นที่เมื่อ ปี พ.ศ. 2516 ได้นำวัฒนธรรมการทอผ้าติดตัวมาด้วย สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีพันปีหลวงได้เสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่และทรงจัดตั้งกลุ่มศิลปาชีพด้านการทอผ้าขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2523 ประเด็นปัญหาสำคัญในด้านการทอผ้าซึ่งเป็นอาชีพนอกภาคเกษตร คือกลุ่มทอผ้ามีจำนวนน้อยและลดลงตามลำดับ เนื่องจากเป็นผู้สูงวัย ขาดผู้สืบทอด เด็กรุ่นใหม่ไม่สนใจการทอผ้า ทั้งที่ผ้าทอของชาวอิสานในพื้นที่ชายแดนใต้ตำบลภูเขาทองมีอัตลักษณ์วัฒนธรรมเฉพาะถิ่นที่สามารถสร้างการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากได้ และเป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในทุนวัฒนธรรมของชาวอิสาน ประกอบกับพื้นที่ตำบลภูเขาทองเป็นพื้นที่คาบเกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ นั่นคืออยู่ในระหว่างประเทศมาเลเซียและในพื้นที่ที่มีสถานการณ์ความไม่สงบ ดังนั้นหากมีการจัดการความรู้ การออกแบบลวดลายผ้าทอ และแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและตลาด และมีการขยายผลสู่กลุ่มเยาวชน เพื่อสร้างพลังเกื้อหนุนทางสังคม รื้อฟื้นภูมิปัญญาที่กำลังขาดหายไปเพื่อต่อลมหายใจของคนทอผ้าให้มีชีวิตพื้นที่กลับมาใหม่เกิดการสร้างรายได้นอกภาคเกษตร ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน (Boonprakarn et al, 2025)

การออกแบบผ้าทอเพื่อสร้างอัตลักษณ์พื้นถิ่นของชุมชนอิสานและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ยังไม่มีความหลากหลาย ไม่สามารถนำออกสู่ตลาดภายนอกได้ หากมีการส่งเสริมการสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่มด้วยการออกแบบให้ร่วมสมัยที่สามารถออกสู่โลกภายนอกได้อย่างกว้างขวาง ผลผลิตที่ได้จะเป็นผ้าทอมือเชิงสร้างสรรค์ ลวดลายผ้าทอ นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ผ้าทอที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ให้กับสิ่งของเครื่องใช้ และเครื่องแต่งกาย ซึ่งการออกแบบดังกล่าวเป็นความพยายามในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านต่าง ๆ ให้มีคุณค่าในสายตาของลูกค้ามากขึ้น (Tippachartyothin, 2014 as cited in Chemsripong & Petmee, 2017) ทั้งนี้ ในงานศึกษาของ Chemsripong and Petmee (2017) สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มผ้าทอไม่เพียงพัฒนาลวดลายเท่านั้น แต่ยังสามารถสร้างตราสัญลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์ผ้าทอเพื่อใช้ในการสร้างการจดจำสินค้าของผู้บริโภคได้และเป็นการส่งเสริมการขายสินค้าให้กับกลุ่มผ้าทอ โดยตราสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้นมานั้นได้นำเอาพระธาตุภูฟ้าไชยสวรรค์ และผักไช้เป็นโลโก้ของกลุ่มทอผ้า นอกจากนี้ ในงานศึกษาของ Sangpud et al. (2024) กล่าวว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มจะต้องพิจารณาจากวัตถุดิบ รูปแบบและบรรจุภัณฑ์ คุณค่าในตัวสินค้า และภาพลักษณ์ ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อของผู้บริโภค

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงพลังหัตถศิลป์สร้างสรรค์ผ้าทอเส้นใยแห่งภูมิปัญญาว่ามีการให้คุณค่าทางสังคมและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจอย่างไร โดยคาดหวังว่าจะมีผู้ใช้ทุกระดับ เช่น กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มผู้ใหญ่ กลุ่มผู้สูงวัย ให้ความสนใจใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือที่มากขึ้น และการใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ก็จะสามารถสร้างรายได้ให้เยาวชน และชุมชนชาวบ้านในตำบลภูเขาทองได้ รวมทั้งในแง่ของผลกระทบชุมชนทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการทำงานนอกภาคเกษตรกรรม และสร้างสำนึกรักบ้านเกิดให้กับคนในชุมชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมผ้าทอ และสามารถนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากให้กับชุมชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้คุณค่าทางสังคมของผ้าทอ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุทรีน จังหวัดนราธิวาส
2. เพื่อศึกษาการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของผ้าทอ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุทรีน จังหวัดนราธิวาส

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดหัตถศิลป์สร้างสรรค์ (Creative Craft Power)

งานหัตถศิลป์ (Craft) ถือเป็นต้นทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอันทรงคุณค่า ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงเรื่องราว อัตลักษณ์ และประวัติศาสตร์จากอดีตสู่ปัจจุบัน โดยเฉพาะ “ผ้าทอ” ซึ่งเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Heritage) อันเกิดจากการสั่งสมทักษะ จิตวิญญาณ และจังหวะการเคลื่อนไหวเฉพาะตัวของช่างฝีมือ ส่งผลให้ผลงานแต่ละชิ้นมีความละเอียดละไมและทรงคุณค่าทางสุนทรียะในแบบที่มีเพียงชิ้นเดียวในโลก (Unique) แม้กระบวนการผลิตจะใช้เวลาและทำได้ทีละชิ้น แต่นั่นคือจุดเด่นสำคัญที่สร้างคุณค่าเฉพาะตัวให้แก่เนื้องาน (Suwannakate, 2015; TDC Material Database, 2026) ดังนั้น การขับเคลื่อนแนวคิด “หัตถศิลป์สร้างสรรค์” จึงไม่ใช่เพียงการรักษาทักษะดั้งเดิมไว้ในรูปแบบเดิม แต่เป็นการนำภูมิปัญญาชาวบ้านและอัตลักษณ์ท้องถิ่นมาผสานเข้ากับนวัตกรรม การออกแบบร่วมสมัย และการเล่าเรื่อง (Storytelling) เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์หัตถกรรมให้ก้าวข้ามขอบเขตงานฝีมือแบบเดิม สู่การเป็นสินค้าที่มีมูลค่าเพิ่ม มีประโยชน์จากการใช้สอยที่ตอบโจทย์ชีวิตประจำวันของผู้บริโภคยุคใหม่ และสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนทั้งในระดับท้องถิ่นและสากล

ภูมิหลังของชาวอีสานในชุมชนตำบลภูเขาทอง

ตำบลภูเขาทอง ตั้งอยู่ในอำเภอสุทรีน จังหวัดนราธิวาส ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนไทยอีสานที่อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาปักหลักอยู่กันนานกว่าสามชั่วอายุคน ประมาณปี พ. ศ. 2516 ตั้งแต่สมัยที่รัฐบาลจัดสรรพื้นที่ทำมาหากินในนิคมพัฒนาตนเองภาคใต้ ตามนโยบายแก้ปัญหาความยากจน การอพยพข้ามแดนเข้ามายังพื้นที่ชายแดนได้ดังกล่าว ชาวอีสานได้นำวัฒนธรรมอีสานติดตัวมาด้วย จึงทำให้เห็นว่าในพื้นที่อำเภอสุทรีนมีประเพณีบุญบั้งไฟซึ่งจัดขึ้นทุกปี มีการจัดขบวนแห่ การแข่งบุญบั้งไฟ การแต่งกาย อาหารการกิน การทอผ้า ภาษายังคงเป็นอัตลักษณ์ของชาวอีสาน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตที่ได้สืบทอดมานานกว่า 30 ปี มีการเรียนรู้ สืบทอดอัตลักษณ์ตัวตน และวัฒนธรรมเพื่อให้คงอยู่ผ่านประเพณีบุญบั้งไฟ การทอผ้า แต่ปัจจุบันคนรุ่นใหม่มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์วัฒนธรรมบางอย่างเพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ ภาษา การแต่งกาย อาหาร คนที่พูดภาษาอีสาน และทอผ้าส่วนใหญ่เป็นคนรุ่นพ่อแม่ ปู่ ย่าตายาย เด็กรุ่นใหม่สืบทอดประเพณีผ่านการรับรู้ประเพณีบุญบั้งไฟที่จัดขึ้นในพื้นที่ทุกปี จึงทำให้มีการปรับปรนวัฒนธรรมสมัยใหม่หรือวัฒนธรรมของชาวใต้เข้ามาในชีวิตประจำวัน (Boonprakarn et al., 2016)

ภูมิปัญญาผ้าทอ

ผ้าทอไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องนุ่งห่ม หากยังทำหน้าที่เป็นภาษาทางวัฒนธรรมที่สื่อสารความคิด ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของชุมชนมาตั้งแต่สมัยยุคก่อนประวัติศาสตร์ ความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ สังคม และ

ชาติพันธุ์ ส่งผลให้ผ้าพื้นเมืองของไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค เช่น ผ้ามัดหมี่และผ้าแพรวาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผ้าขึ้นตีนจกในภาคเหนือ และผ้ายกในภาคใต้ โดยเทคนิค ลวดลาย และสีสันทาจากการทอล้วนเป็นสัญลักษณ์ที่ผูกพันกับพิธีกรรมและสถานะทางสังคม ผ้าทอจึงเป็นเสมือนบันทึกทางวัฒนธรรมที่ถ่ายทอดเรื่องราวข้ามกาลเวลาผ่านเส้นใยแทนตัวอักษร (TDC Material Database, 2026)

ด้วยเหตุนี้ วัฒนธรรมการทอผ้าจึงเป็นมรดกที่สั่งสมผ่านทักษะและจิตวิญญาณ ซึ่งสามารถเคลื่อนย้ายและแพร่กระจายไปพร้อมกับผู้คน ดังเช่นกรณีของชาวอีสานที่อพยพไปตั้งถิ่นฐาน ณ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส ได้นำภูมิปัญญาการทอผ้าติดตัวไปสืบสานและบอกเล่าเรื่องราวในบริบทพื้นที่ใหม่ทางภาคใต้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Naiprom and Chaluyasi (2023) ในพื้นที่ชุมชนชายแดนจังหวัดอุบลราชธานี ที่พบว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านผ้าทอพื้นบ้าน ทั้งในด้านการประดิษฐ์อุปกรณ์และการทำหัตถกรรม สามารถนำมาผสมผสานกับนวัตกรรมต้นแบบเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ การบูรณาการนี้ไม่เพียงแต่ช่วยปลูกฝังสำนึกรักในภูมิปัญญาดั้งเดิมให้แก่คนในท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังช่วยยกระดับผ้าทอให้เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่สร้างรายได้ และเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดสำนึกรักบ้านเกิด

ความสำนึกรักบ้านเกิดเป็นความรู้สึกผูกพัน ตระหนักรู้ และภาคภูมิใจในถิ่นฐานบ้านเกิดอันเป็นรากเหง้าทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสังคมของตนเอง แนวคิดนี้ก่อตัวขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ การหล่อหลอมทางสังคม และความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างบุคคลกับชุมชนท้องถิ่น ความสำนึกนี้ไม่ได้เป็นเพียงแค่ความรู้สึกหวงแหน แต่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมและการลงมือทำอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การสืบสานมรดกทางวัฒนธรรม ตลอดจนการนำความรู้และศักยภาพกลับมาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่นให้มีความยั่งยืน ในมิติสังคมศาสตร์และการพัฒนาชุมชน แนวคิดสำนึกรักบ้านเกิดจัดเป็นทุนทางสังคมประเภทหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งช่วยสร้างความสามัคคี เครือข่ายความร่วมมือ และยึดเหนี่ยวทางสังคม เมื่อคนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกรักบ้านเกิดจะเกิดกระบวนการส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น ลดการย้ายถิ่นฐานของคนรุ่นใหม่ และร่วมกันขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์บนฐานต้นทุนทางวัฒนธรรมดั้งเดิม (Jaidee & Girdwichai, 2016)

การให้คุณค่าทางสังคม

ผ้าทอเป็นผลผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ตั้งแต่กระบวนการปลูกฝ้าย การเลี้ยงไหม การย้อมสีธรรมชาติจากเปลือกไม้ รากไม้ ดอกไม้ หรือผลไม้ ซึ่งไม่เพียงช่วยลดการใช้สารเคมีและรักษาความสมดุลของระบบนิเวศเท่านั้น แต่ยังคงไว้ซึ่งความยั่งยืนของป่าไม้ที่ให้ทั้งสีและเส้นใยแก่ชุมชน ตลอดจนเทคนิคการทออันซับซ้อน เช่น การยกดอก การจก และการขีด (Thai Conservation of Forest Foundation [TCOF], 2025) สีสันทาและลวดลายบนผืนผ้าทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์บ่งบอกฐานะ ความเชื่อ พิธีกรรม และอัตลักษณ์ของผู้สวมใส่ ทุกลวดลายไม่ว่าจะเป็นอัตลักษณ์ของภาคอีสาน ภาคใต้ หรือลวดลายที่ผสมผสานระหว่างสองภูมิภาค ล้วนแฝงไปด้วยเรื่องเล่าที่บอกต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ผ้าทอแต่ละแห่งจึงมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่สะท้อนประวัติศาสตร์และความเชื่อ เช่น ผ้าลายน้ำไหล ผ้าลายเกล็ดเต่า ผ้าทอผูกพันกับวิถีชีวิตของคนใน

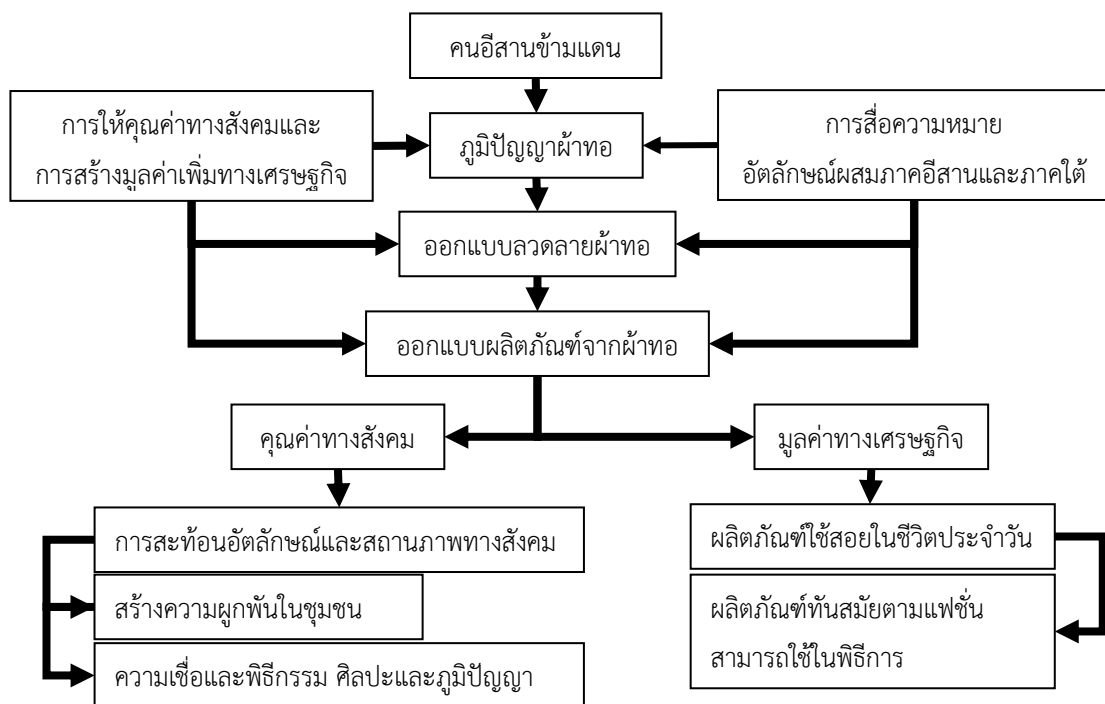
ชุมชนตั้งแต่เกิดจนตาย โดยถูกนำมาใช้ในวาระสำคัญต่าง ๆ เช่น ทำเป็นผ้าอ้อม ตัดเย็บเสื้อผ้าสำหรับงานแต่งงานและงานบวช ตลอดจนใช้เป็นผ้าห่อศพ นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมทางศาสนาและประเพณี เช่น การถวายผ้าไตรจีวร งานบุญประเพณี และการใช้เป็นผ้าห่อคัมภีร์ นอกเหนือจากคุณค่าทางวัฒนธรรมแล้ว ผ้าทอยังมีส่วนสำคัญในการสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) โดยก่อให้เกิดการรวมกลุ่มทอผ้าในท้องถิ่น ซึ่งช่วยเสริมสร้างความผูกพัน ความสามัคคี การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการบริหารจัดการร่วมกันภายในชุมชนอย่างยั่งยืน (TCOF, 2025)

การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ

การสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นความพยายามในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้านต่าง ๆ ให้มีคุณค่าในมุมมองของลูกค้ามากขึ้น (Tippachartyothin, 2014 as cited in Sumethokul et al., 2024) หรือเป็นการนำเสนอผลิตภัณฑ์ บริการที่ครบถ้วนสมบูรณ์ด้วย คุณภาพ บริการ และราคาเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจในการซื้อ ครอบครอง และใช้ประโยชน์ (Serirat, 1999) นอกจากนั้น งานศึกษาของ Wichaidit et al. (2022) สะท้อนถึงการนำผ้าทอมาสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มสตรีและกลุ่มผู้สูงอายุ ทำให้ชุมชนเข้มแข็งและมีเศรษฐกิจฐานรากที่มั่นคง ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผ้าทอเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สำคัญในการสร้างจุดเด่นทางการท่องเที่ยว เช่น หมู่บ้านทอผ้า ทำให้เกิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมผ้าทอย้อมสีธรรมชาติจึงเป็นอีกหนึ่งกลไกที่ช่วยให้ชุมชนมีรายได้และในขณะเดียวกันก็เป็นการปลูกฝังความสำคัญของการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างยั่งยืน (TCOF, 2025)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยนำแนวคิดหัตถศิลป์สร้างสรรค์ในงานศึกษาของ Suwannakate (2015) แนวคิดภูมิปัญญาผ้าทอในงานศึกษาของ Naiprom and Chaluyasi (2023) และงานศึกษาของ TDC Material Database (2026) แนวคิดการให้คุณค่าทางสังคมในงานศึกษาของ TCOF(2025) และแนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจในงานศึกษาของ Wichaidit et al. (2022) มาใช้ในการกำหนดกรอบในการวิจัยดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ที่มา: ประยุกต์จากแนวคิดของ Suwannakate (2015); Wichaidit et al. (2022); Naiprom and Chaluyasi (2023); TCOF (2025); TDC Material Database (2026)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มแกนนำชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 3 คน สมาชิกกลุ่มทอผ้าที่มีความรู้เรื่องการทอผ้า จำนวน 8 คน สมาชิกกลุ่มออนซอนโต๊ะโมะที่มีการออกแบบผลิตภัณฑ์ จำนวน 7 คน และผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ผ้าทอ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 21 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลคือเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวข้องกับการทอผ้า และการทำผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ อาศัยอยู่ในพื้นที่เป็นเวลามากกว่า 5 ปี และมีความเต็มใจในการให้ข้อมูล

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก โดยมีประเด็นคำถาม คือ ผ้าทอกับการให้คุณค่าทางสังคมและคุณค่าทางเศรษฐกิจ นำไปประเมินความเหมาะสม 5 ระดับ จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เกณฑ์การตัดสิน ค่าเฉลี่ยต้องได้ 3.50 ขึ้นไป ถึงจะถือว่าเครื่องมือผ่านเกณฑ์และนำไปใช้ได้ (Srisa-ard, 2017) ซึ่งแบบสัมภาษณ์ได้ค่าความเหมาะสมเท่ากับ 4.20 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ และนำไปทดลองใช้ (Tryout) เพื่อปรับสำนวนภาษาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน นอกจากนั้น ยังใช้เครื่องมือในการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ร่วมและไม่มีส่วนร่วม การวิจัยเชิงปฏิบัติการการสะท้อนถึงอัตลักษณ์อีสานในพื้นที่ชายแดนใต้ผ่านการทอ ลวดลาย และมีการประกวดให้รางวัล และนำผ้าทอไปเป็นเครื่องแต่งกายที่มีส่วนร่วมโดยมีเงื่อนไขเชื่อมโยงกับ คนสามวัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลทั้งจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยการ ประชุมเพื่อจัดงานเปิดตลาดผ้าทอและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมจากการทอผ้า การวิจัยเชิงปฏิบัติการ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากผู้ให้ข้อมูลในประเด็นคุณค่าทางสังคม และมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากผ้า ทอและผลิตภัณฑ์จากผ้าทอ นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกหมวดหมู่ตามประเด็น ๓ ประเด็น สร้างข้อสรุป และนำเสนอด้วยวิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์

จริยธรรมการวิจัย

งานวิจัยนี้เข้าข่ายได้รับการยกเว้นจากการขอรับรองจริยธรรมการวิจัย เนื่องจากเป็นการสังเกต พฤติกรรมในชุมชนหรือในสังคมเป็นการทั่วไปโดยวิธีการเก็บข้อมูลนั้นไม่สามารถระบุตัวบุคคลทั้งทางตรงและ ทางอ้อม ตามประกาศข้อ 3 (3) โครงการวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ที่ไม่ต้อง ขอรับความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของสถาบัน ตามประกาศคณะกรรมการ ส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ประกาศ ณ วันที่ 18 มีนาคม 2564)

ผลการวิจัย

1. การให้คุณค่าทางสังคมของผ้าทอ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส

การทอผ้าของชุมชนตำบลภูเขาทอง เป็นการนำวัฒนธรรมการทอผ้า ลวดลายที่ทอมาจากภาคอีสาน ซึ่งเป็นภูมิปัญญาเดิม แต่อย่างไรก็ตามชุมชนตำบลภูเขาทองได้มีการผสมผสานอัตลักษณ์ได้เข้ามาในการถักทอ ลวดลายเพิ่มขึ้น เช่น ลวดลายกลุ่มวิถีชุมชนคนกับป่าฮาลา-บาลา บ้านเล็กในป่าใหญ่ งานทอผ้าจึงเป็นงานที่อยู่ ควบคู่กับผู้คนในสังคมเกษตรกรรมที่ผู้คนต่างยังต้องพึ่งพิงธรรมชาติและตนเองอย่างมากในการสร้างและผลิต เครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ ขึ้นมาใช้เองในครัวเรือน ผ้าทอมือเปรียบประดุจงานสร้างสรรค์ทางศิลปะแขนงหนึ่ง ผู้สร้างสรรค์งานทอต้องมีความรู้เกี่ยวกับเส้นใย เทคนิคการย้อมสีและการทอต่าง ๆ ซึ่งผู้ทอจะสามารถ ออกแบบลวดลายผ้าทอจากสภาพแวดล้อม หรือสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว ซึ่งผ้าทอส่วนใหญ่มักนำมาใช้ในการนุ่งห่มเป็น ผ้าซิ่น ผ้าโสร่ง ผ้าอ้อม ผูกเป็นเปลสำหรับให้เด็ก ๆ ได้นอน ผ้าสบงจีวร ผ้าที่ใช้ตามความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่ง ถือเป็นภูมิปัญญาของคนแต่ละท้องถิ่น เช่นเดียวกับผู้คนในพื้นที่ตำบลภูเขาทองที่มีการถักทอผ้าทอเหล่านี้โดย การนำวิธีการทอผ้าและลวดลายมาจากภาคอีสานซึ่งเป็นดินแดนบ้านเกิด แล้วนำมาผสมผสานกับท้องถิ่น ภาคใต้ ดังนั้นผ้าทอเส้นใยแห่งภูมิปัญญาดังกล่าวจึงถูกให้คุณค่าทางสังคมจากผู้ถักทอและจากสังคม ดังนี้

1.1 สะท้อนอัตลักษณ์และสถานภาพทางสังคม

ลวดลายและสีสันทนของผ้าทอทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์การบอกเล่าถิ่นกำเนิด ชชาติพันธุ์ หรือ แม้แต่สถานภาพทางสังคม การทอผ้าที่เป็นลายตารางหมากรุกผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า ลายน้ำไหล และลายอื่น ๆ

จากภาคอีสาน และการใช้ลวดลายที่ผสมผสานระหว่างภาคอีสานกับภาคใต้ เช่น ลวดลายบ้านเล็กในป่าใหญ่ ลายน้ำไหลกับลายร้อนทอง หัตถกรรมผ้าทอมือเปรียบประดุจงานสร้างสรรค์ทางศิลปะแขนงหนึ่ง ผู้สร้างสรรค์งานทอต้องมีความรู้เกี่ยวกับเส้นใย เทคนิคการย้อมสีและการทอต่าง ๆ การทำงานอย่างสังเกตและเข้าใจ ธรรมชาติของสิ่งแวดล้อมรอบข้างจะทำให้ผู้สร้างสรรค์ได้งานทอที่มีคุณค่าการนำผ้าทามาใช้ในพิธีสำคัญจะช่วยให้สะท้อนสถานภาพทางสังคมและอัตลักษณ์ที่โดดเด่น ดังนี้

“...คนที่ใส่ผ้าที่ทอด้วยมือโดยเฉพาะผ้าไหมจะช่วยยกระดับสถานภาพทางสังคมของคนสวมใส่ เนื่องจากต้องสวมใส่ในพิธีการสำคัญเท่านั้น ลายที่สวยงาม เช่น ลายธารทองแห่งภูมิปัญญา ลายธารทองแห่งรักและศรัทธา...” (Interviewee 1, personal communication, May 5, 2023)

“...ทอด้วยมือจะมีเพียงหนึ่งเดียวถึงแม้จะลายเดียวกัน แต่ฝีมือของผู้ทอแต่ละคนจะลงน้ำหนักเบาต่างกัน บางทีก็เล่นลวดลายแซมต่างกัน จึงทำให้แลดูงดงามแตกต่างกัน และสะท้อนอัตลักษณ์ของภาคอีสาน แต่บางลวดลายก็จะเป็นอัตลักษณ์ผสมระหว่างภาคอีสานกับภาคใต้เหมือนลายวิชุนชนคนกับป่าฮาลา-บาลา เราเป็นช่างทอที่มาจากอีสานมาอยู่ในพื้นที่ชายแดนใต้ก็จะช่วยกันออกแบบลวดลายให้เป็นรูปนกเงือก ป่าฮาลา-บาลา และบ้าน ซึ่งถือว่าสะท้อนอัตลักษณ์ของป่าภูเขาทอง...” (Interviewee 2, personal communication, November 20, 2023)

“...ช่างที่ทอบางคนจะมีจินตนาการในการออกแบบลวดลายที่ทำให้เกิดความสวยงาม บางทีก็เกิดจากความคิดสร้างสรรค์ การทอผ้าจะมีการนำลวดลายดั้งเดิมจากภาคอีสานมาผสมผสานกับลายใหม่ เช่น ลายพระราชทาน ลายที่เป็นอัตลักษณ์ภาคใต้ เช่น ลายขอโบราณผืนพันกิโลได้มะลายพิบูลพลอยจากผู้ว่าราชการจังหวัดนราธิวาส...” (Interviewee 3, personal communication, November 20, 2023)

“...ผ้าทอดีต่อใจ มีความคิดว่าใครที่สวมใส่ผ้าทอได้แสดงว่าต้องมีฐานะดี มีเงินซื้อผ้าทอสวมใส่ เพราะราคาแพงกว่าผ้าจากโรงงาน แต่ความเป็นจริงราคาเหมาะสมไม่แพงมาก...” (Interviewee 4 personal communication, December 21, 2023)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การทอด้วยมือการผูกมัดลวดลายสะท้อนอัตลักษณ์ของภาคอีสาน และอัตลักษณ์ผสมระหว่างภาคอีสานและภาคใต้ ซึ่งมีความงดงามช่างแต่ละคนจะมีความชำนาญแตกต่างกันและมีฝีมือการขึ้นลวดลายที่แตกต่างกัน และสามารถสื่อความหมายได้เป็นอย่างดี

1.2 สร้างความผูกพันในชุมชน

การทอผ้ามักเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันในชุมชน เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างสายสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้คนในสังคม ให้คุณค่าด้านประโยชน์ใช้สอย แล้วยังสร้างความรักความผูกพันที่มีต่อภูมิปัญญาของคนอีสานข้ามแดนมาอย่างยาวนานดังคำสัมภาษณ์ ดังนี้

“...ผ้าทอเป็นงานหัตถกรรมที่ควรค่ากับภูมิปัญญาท้องถิ่น....เราควรกระตุ้นให้เด็กเห็นความสำคัญของงานด้านนี้ เพื่อการอนุรักษ์ผ้าทอและสืบสานให้เกิดการต่อยอด...” (Interviewee 5, personal communication, December 21, 2023)

“...ผ้าทอเป็นความพยายามและความภูมิใจของคนเฒ่าคนแก่ที่เป็นช่างทอ อยากให้เด็กรุ่นใหม่เห็นความสำคัญและตระหนักในคุณค่าของการทอผ้า ทำให้เด็กรุ่นใหม่มีความผูกพันต่อภูมิปัญญาที่ผสมผสานอัตลักษณ์ดั้งเดิมและอัตลักษณ์ใหม่...” (Interviewee 6, personal communication, December 22, 2023)

“...ผ้าทอส่งเสริมการอนุรักษ์ผืนป่า เนื่องจากผ้าทอจะใช้ธรรมชาติในการย้อม...มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ของผ้าทอ เช่น ลายพญานาคเล่นน้ำจากสายแร่เหมืองทองโตะโมะ ให้ความหมายว่าถิ่นกำเนิดจากภาคอีสานคือสัญลักษณ์ของพญานาค ส่วนเหมืองทองโตะโมะเป็นพื้นที่ตำบลภูเขาทองเป็นการเชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีของคนในชุมชน...” (Interviewee 7, personal communication, January 23, 2024)

“...การที่เราได้ทำอะไรด้วยตนเอง มันทำให้เกิดการคิดและการพัฒนาซึ่งมีคุณค่าต่อจิตใจ...จากลวดลายแบบดั้งเดิมไปสู่ลวดลายใหม่ ๆ เช่น ลายเกล็ดเต่าไปสู่ลายดอกโตะโมะที่ผสมกันกลายเป็นเรียงร่อนทองที่ด้าผุดคำว่าอยู่อยู่กับสายน้ำศักดิ์สิทธิ์ ลายดาวล้อมเดือนเส้นคั่นภายใต้ฟ้าสีครามเชื่อมสองแผ่นดินระหว่างไทยกับมาเลเซีย...หากมีการจัดการความรู้ที่สำคัญจะช่วยให้มีการวางแผนการทำงานทอผ้าและส่งต่อให้รุ่นลูกรุ่นหลานได้สืบทอดเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคน 3 วัยในชุมชน...” (Interviewee 8, personal communication, January 23, 2024)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นมุมมองของผู้ให้ข้อมูลที่ให้ความหมายของผ้าทอว่ามีคุณค่าต่อจิตใจ สร้างความผูกพันของคนในชุมชน เพราะการรวมกลุ่มทอผ้าจะช่วยสร้างความสามัคคี และเกิดความภาคภูมิใจที่มีต่อภูมิปัญญาอัตลักษณ์ชุมชน ต้องการให้มีการอนุรักษ์และสืบทอดต่อไปยังเยาวชน

1.3 ความเชื่อและพิธีกรรม

ผ้าทอเป็นองค์ประกอบสำคัญตั้งแต่เกิดจนตาย เช่น ผ้าห่อศพ ผ้าอ้อมเด็กแรกเกิด หรือผ้าที่ใช้ในพิธีแต่งงาน งานบวช ใช้เป็นเครื่องสักการะ บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือใช้ทอถวายวัดเพื่อเป็นพุทธบูชา ดังคำสัมภาษณ์ดังนี้

“...ผ้าทอนำไปใช้ในงานแต่งงานมีความเชื่อว่าทำให้คนสวมใส่ดูภูมิฐานสวยสง่า มีความคงทน อยู่กันอย่างราบรื่นยาวนาน และสวยงามใส่แล้วอยู่เย็นเป็นสุขเหมือนผ้าทอ...” (Interviewee 9, personal communication, August 1, 2023)

“...ผู้หญิงเป็นคนทอผ้า เพราะจะต้องนำมาใช้สอยในชีวิตประจำวัน นำไปใช้ในงานบุญ งานแต่งงาน งานบวช งานศพเป็นวิถีชีวิตของคนไทยที่ต้องทำตามความเชื่อและพิธีกรรมผ้าทอจึงเป็นส่วนสำคัญ...” (Interviewee 10, personal communication, August 1, 2023)

“...สมัยก่อนคนเฒ่าคนแก่จะทอผ้าเพื่อเป็นพุทธบูชาใช้ห่อคัมภีร์ไว้ที่วัดหรือใช้ในงานบวช...” (Interviewee 11, personal communication, August 2, 2023)

“...ก่อนนี้เราจะทอผ้าไว้ห่อศพ เวลาเมื่อเด็กเกิดใหม่ก็จะใช้เป็นผ้าอ้อม แต่พอโตขึ้นก็จะทอเป็นสบงจีวรเพื่อใช้บวชเรียน เวลาเลือกสีก็จะย้อมจากวัสดุธรรมชาติที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการนำมาใช้...” (Interviewee 12, personal communication, November 20, 2023)

จากปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผ้าที่ทอด้วยมือสามารถนำมาใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามความเชื่อและพิธีกรรม สะท้อนให้เห็นถึงช่วงชีวิตของผู้คนที่สัมพันธ์กับการทอผ้าที่นำมาใช้ประโยชน์ตามความเชื่อที่เกิดขึ้นในวงจรชีวิตของผู้คน

1.4 ศิลปะและภูมิปัญญา

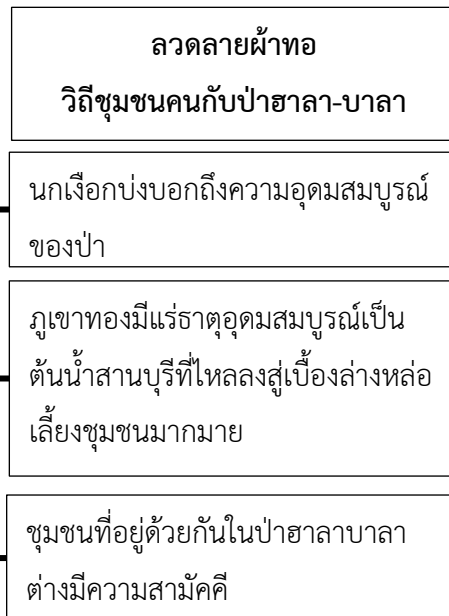
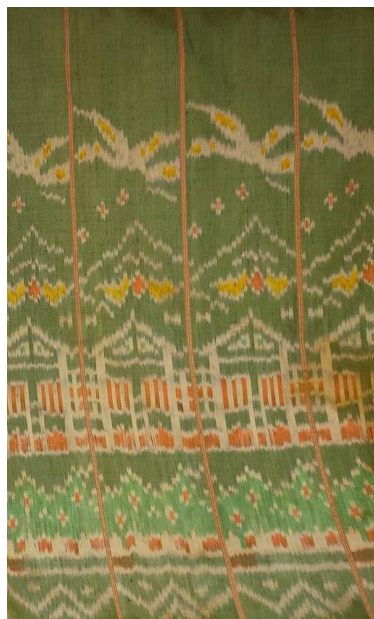
ผ้าที่ทอเป็นผืนส่วนใหญ่จะนำมาทำเป็นผ้าชิ้น ผ้าขาวม้า ลวดลายบนผืนผ้าจะจารึกเรื่องราวและวิถีชีวิต เช่น ลายนกเงือก ลายน้ไหล ลายเกล็ดเต่า ลายดอกพิกุล ลายบ้านเล็กในป่าใหญ่เป็นการบันทึกประวัติศาสตร์ สิ่งแวดล้อม และจินตนาการของคนในท้องถิ่น ตลอดจนสะท้อนสุนทรียภาพการถ่ายทอดทักษะความประณีตในการย้อมสีธรรมชาติ และการออกแบบลายผ้าที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ดังคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลดังนี้

“...ลวดลายผ้าทอจะบ่งบอกประวัติศาสตร์เรื่องราวของคนที่นี่ ทอถ่ายทอดออกมาเป็นลวดลายที่สวยงามบอกเล่าเรื่องราว...” (Interviewee 13, personal communication, May 5, 2023)

“...ผ้าทอมือบ่งบอกถึงภูมิปัญญาของแต่ละภูมิภาค ถิ่นกำเนิดหรือเรื่องราววิถีชีวิต ซึ่งมีศิลปะที่สวยงามถ่ายทอดออกมาในลวดลาย..” (Interviewee 14, personal communication, November 20, 2023)

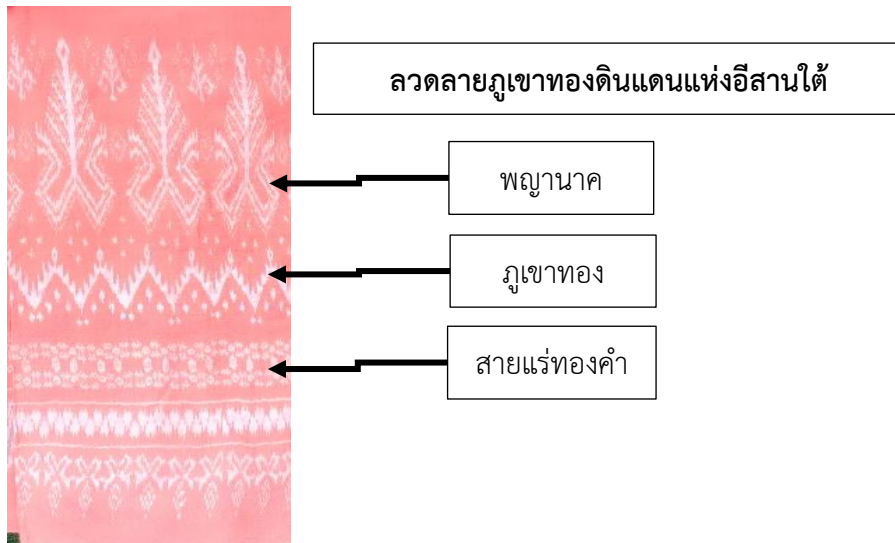
“...เป็นศิลปะอย่างหนึ่งนะ เราต้องมีความรู้ในการย้อมไหม การออกแบบขึ้นลายใช้ก็จะต้องมัดตรงไหนจึงจะเป็นลายที่ต้องการให้เป็นลวดลายที่สวยงามตามที่เราคิด และเมื่อทำบ่อย ๆ เราก็มีความรู้ มีภูมิปัญญาที่จะถ่ายทอดให้ลูกหลานได้อีก...” (Interviewee 15, personal communication, May 5, 2023)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า คนที่ทอผ้าเป็นจะต้องสามารถถ่ายทอดเรื่องราว และส่งต่อให้คนรุ่นหลังถือว่าเป็นภูมิปัญญา ทั้งการปั่นไหม สาวไหม ย้อมไหม แล้วทอออกมาเป็นผืน ถือเป็นศิลปะที่เป็นภูมิปัญญาของแต่ละชุมชนท้องถิ่น

ภาพที่ 2 ผ้าทอลวดลายวิถีชุมชนคนกับป่าฮาลา-บาลา

ที่มา: ถ่ายโดยผู้ช่วยวิจัย วันที่ 30 มีนาคม 2567

ภาพที่ 3 ลวดลายภูเขาทองดินแดนแห่งอีสานใต้

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้ช่วยวิจัย วันที่ 30 มีนาคม 2567

2. การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของผ้าทอ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส

ภูมิปัญญาในชุมชนตำบลภูเขาทองได้ถูกนำมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยการออกแบบการนำผ้าทอมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจของกลุ่มออนซอนโต๊ะโมะ มีการจัดงานเปิดตลาดนัดผ้าทอโดยเชิญผู้ว่าราชการจังหวัดมาเป็นประธานในการเปิด โดยมีชาวบ้านเข้าร่วมส่งผลงานประกวดและเดินแฟชั่นโชว์ ในวันที่ 30 มีนาคม 2567 ดังนี้

2.1 การออกแบบผลิตภัณฑ์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน

การนำผ้าทอมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจโดยนำมาทำเป็นกระเป๋า หมวก ชุดเดรสไว้สวมใส่ไปทำงาน ทำให้ผ้าทอสามารถสร้างเศรษฐกิจฐานรากให้กับช่างทอและช่างตัดเย็บ โดยเฉพาะในพื้นที่ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน ช่างทอจะได้รับการอบรมเชิงปฏิบัติการในการออกแบบและตัดเย็บเพื่อให้ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถสร้างรายได้ในครัวเรือน ดังคำสัมภาษณ์

“...ตอนแรกทอเป็นผ้าชิ้น ผ้าขาวม้าขายมีทั้งผ้าไหม ผ้าฝ้าย สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมหาวชิราลงกรณ ลายซิด ลายขอเราก็ลองทอแล้วนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าทำให้มีราคาเพิ่มขึ้น รายได้เข้าครัวเรือนมากขึ้นนอกจากทำเกษตร...” (Interviewee 16, personal communication, March 20, 2024)

“...มีพัฒนาชุมชนและโครงการวิจัยของอาจารย์เก็ดถาว มหาวิทยาลัยหาดใหญ่มาสอนให้ทำหมวก ทำกระเป๋า ก็เลยได้พัฒนาฝีมือขึ้นอีก...ทำให้คนรู้จักตำบลภูเขาทอง สุคิริน โดยเฉพาะช่วงบุญ

บั้งไฟ เราตัดเส้นผ้าในงานบุญ...ได้ขายผลิตภัณฑ์จากผ้าทอด้วย ...” (Interviewee 17, personal communication, March 20, 2024)

“...เราเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเพราะสวยและมีหลายรูปแบบ กระเป๋าก็มีหลากหลาย สไตล์แบบคุณหญิงคุณนายใช้ หรือวัยรุ่นใช้ หมวกก็มีหลากหลายแบบ ชุดเดรส เสื้อพระราชทานก็สวย ...” (Interviewee 18, personal communication, February 24, 2024)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การนำผ้าทอมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถนำมาใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น กระเป๋า หมวก ชุดเดรส ชุดทำงานหลากหลายสไตล์จะช่วยให้มีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลายและส่งผลกระทบต่อรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของครัวเรือนและชุมชน

ภาพที่ 4 การนำผ้าทอมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในรูปแบบกระเป๋า

ที่มา: ถ่ายโดยผู้ช่วยวิจัย วันที่ 20 มกราคม 2567

ภาพที่ 5 การนำผ้าทอมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในรูปแบบหมวก และชุดเดรส

ที่มา: ถ่ายโดยผู้ช่วยวิจัย วันที่ 20 มกราคม 2567

ภาพที่ 6 การนำผ้าทอมาสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในรูปแบบต่าง ๆ ที่ใช้สอยในชีวิตประจำวัน

ที่มา: ถ่ายโดยผู้ช่วยวิจัย วันที่ 30 มีนาคม 2567

2.2 การออกแบบผลิตภัณฑ์ทันสมัยตามสมัยนิยมสามารถใช้ในพิธีการ

ผ้าทอทั้งที่เป็นฝ้ายและไหมสามารถนำมาออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ทันสมัยตามสมัยนิยม เช่น เสื้อผ้า ชุดเดรส เสื้อพระราชทานชาย ซึ่งส่งเสริมให้ผู้สวมใส่สวยงามและภูมิฐาน สามารถสวมใส่ออกงานพิธี การทั้งกลางวันกลางคืนได้ ซึ่งทำให้สร้างมูลค่าเพิ่มในด้านเศรษฐกิจให้กับช่างทอผ้าและช่างตัดเย็บ ส่งเสริมให้เกิดรายได้ในครัวเรือนและชุมชน ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นตามคำสัมภาษณ์ดังนี้

“...กลุ่มสมาชิกทอผ้าบ้านโตะโมะกับกลุ่มออนซอนโตะโมะได้รับการฝึกอบรมการตัดเย็บเสื้อผ้าจากผ้าทอ หลังจากอบรมเสร็จก็สามารถตัดเย็บเสื้อผ้าสวย ๆ ให้ตนเองใส่ได้ มีคนมาจ้างตัดด้วย มีรายได้เข้าบ้านอีก...” (Interviewee 19, personal communication, January 28, 2024)

“...ส่วนใหญ่เวลาซื้อจะเลือกแบบที่ทันสมัยใช้ในพิธีการได้...ผู้ชายก็จะเป็นเสื้อพระราชทาน ผู้หญิงจะเป็นชุดสวมใส่ไปงานกลางคืน...มีรายได้เสริมจากการรับจ้างตัดชุดและขายผ้าทอมือ...” (Interviewee 20, personal communication, January 28, 2024)

“...ชุดที่ตัดด้วยผ้าทอจะเป็นชุดพิธีการ หู และยังมีกระเป๋าทอจากผ้าทอใส่ไปคู่กัน จะแลดูสวยมาก มีหลายสไตล์เป็นแบบแฟชั่นสำหรับเด็ก ๆ สวมใส่ก็มี แบบผู้ใหญ่ดูภูมิฐาน คนทอก็มีรายได้ คนทำผลิตภัณฑ์เงินก็เข้ากลุ่มออนซอนโตะโมะ เห็นว่าเขาได้เงินปันผลอีก...เราช่วยชาวบ้านซื้อสินค้าไปสวมใส่ก็แลดูดีนะ...” (Interviewee 21, personal communication, March 30, 2024)

จากคำสัมภาษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การนำผ้าทอมาออกแบบเป็นผลิตภัณฑ์ตามสมัยนิยมที่ใช้ในพิธีการจะช่วยให้คนสวมใส่สวยงาม เกิดความภาคภูมิใจ ทำให้เป็นที่รับรู้ในวงกว้าง มีชื่อเสียงในการทอผ้า และยังมีรายได้เข้าครัวเรือน กลุ่ม และชุมชน อีกทั้งยังเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคอีกด้วย

ภาพที่ 7 การนำผ้าทอมาประยุกต์ในผลิตภัณฑ์ตามสมัยนิยม

ที่มา: ถ่ายโดยผู้ช่วยวิจัย วันที่ 30 มีนาคม 2567

ภาพที่ 8 การเปิดตลาดผ้าทอกกลุ่มคนสามวัยเดินแพชั่นโชว์ ผู้ได้รับรางวัลลวดลายผ้าทอ และทีมวิจัย

ที่มา: ถ่ายโดยผู้ช่วยวิจัย วันที่ 30 มีนาคม 2567

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบสามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผ้าทอทำให้เกิดคุณค่าทางสังคมที่หลากหลาย ผ้าทอสามารถสะท้อนอัตลักษณ์และสถานภาพทางสังคมของผู้สวมใส่ เนื่องจากความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนตำบลภูเขาทอง สะท้อนถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของผ้าทอของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ภาคอีสานเหนือและอีสานใต้ บอกเล่าเรื่องราวของท้องถิ่น สร้างความผูกพันในชุมชน ผู้ที่สามารถสวมใส่ผ้าทอได้จะต้องเป็นคนที่มีสถานภาพทางสังคมสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Chudhaviyata (2012) ที่มองว่าการทอผ้าเป็นหน้าที่ของผู้หญิง หากใครที่ทอผ้าเป็นก็

พร้อมจะมีครอบครัวได้ ทั้งนี้เนื่องจากผ้าทอจะสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม และใช้ในพิธีกรรมประเพณี เริ่มตั้งแต่การเกิด งานบวช งานแต่ง งานบุญต่าง ๆ เช่น งานบุญกฐิน งานบุญเข้าพรรษา ต้องถวายไตร จีวร สบง ทอธง ถวายวัด แม้แต่พิธีกรรมแห่งความตายนำผ้าทอมานำมาใช้เป็นผ้าห่อศพ ซึ่งสอดคล้องกับคุณค่าทางสังคม ด้านความเชื่อและพิธีกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Srikhao et al. (2024) ที่ได้สะท้อนให้เห็นผ้าทอกับวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไททั้ง 3 ชุมชนที่ผูกพันกับความเชื่อดั้งเดิม ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา และมีแนวปฏิบัติทั้งพิธีกรรมการแต่งงาน พิธีกรรมหลังความตายโดยใช้ผ้าทอเป็นวัตถุสัญลักษณ์สำคัญในการประกอบพิธีกรรม และยังพบว่าผ้าทอมีบทบาทในการแสดงตัวตนของผู้หญิง การแสดงโลกทัศน์หลังความตาย การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจของชุมชน และการธำรงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนไท นอกจากนี้ในงานของ TCOF (2025) ยังมีมุมมองว่าผ้าทอยังยึดโยงผู้คนกับผืนป่า เนื่องจากการย้อมผ้าจะต้องหาวัสดุจากธรรมชาติในป่ามาย้อม เป็นการลดการใช้สารเคมีและปรับสมดุลธรรมชาติ การสร้างสรรค์ทั้งความงามและความหมาย สีสันที่ได้จากเปลือกไม้ รากไม้ ดอกไม้ หรือผลไม้ เป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกฐานะ ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของผู้สวมใส่ ทุกวลดลายที่ทอบนผืนผ้า ล้วนมีความหมายเฉพาะที่เล่าขานต่อกันมาหลายชั่วอายุคน ซึ่งเป็นการถ่ายทอดศิลปะและภูมิปัญญาของภาคอีสาน นอกจากนี้ในงานวิจัยของ Sweeney and Soutar (2001) พบว่ายังมีการให้คุณค่าด้านสังคม ภาพลักษณ์ของแบรนด์ที่เป็นผ้าทอของภาคอีสานในพื้นที่ชายแดนใต้ ความน่าเชื่อถือจากเรื่องราวอัตลักษณ์ของแบรนด์หรือความพิเศษเฉพาะตัว สะท้อนศิลปะวลดลายผ้าทอที่ประณีตและภูมิปัญญา ส่งผลต่อการเพิ่มคุณค่าในผ้าทอที่ผู้บริโภคไม่ได้ซื้อ “ตัวสินค้า” แต่ซื้อ “ความหมายและประสบการณ์ของผู้ที่ถักทอ”

2. การออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ผ้าทอมีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ชุมชนได้มีการออกแบบสินค้าให้มีความหลากหลายเพื่อให้กลุ่มออนซอนโต๊ะโมะและกลุ่มผ้าทอได้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ การออกแบบกระเป๋ากมวก ชุดเดรสสำหรับสวมใส่ทำงาน หรือสวมใส่ในงานแฟชั่นโชว์ นอกจากนี้ยังพบว่า การสร้างมูลค่าเพิ่มเน้นการสร้างคุณค่าด้านผลิตภัณฑ์ ผ้าทอลายใหม่ให้เป็นลายที่ผสมผสานอัตลักษณ์ได้และอีสานจนเกิดเป็นลายใหม่ขึ้นมา เนื่องจากการเพิ่มคุณค่าและมูลค่าด้านเศรษฐกิจของผ้าทอได้ถูกทำให้กลายเป็นสินค้า โดยการสื่อความหมายจากวลดลายที่เป็นอัตลักษณ์ใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Phattana (2021) สะท้อนให้เห็นว่า การรับรู้เรื่องราวของผ้าทอ โดยภาพลักษณ์ด้านตราสินค้าสะท้อนถึงประวัติศาสตร์อันยาวนาน ภาพลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ผ้าทอเป็นที่รู้จัก น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ภาพลักษณ์ด้านแหล่งกำเนิดของผ้าทอจังหวัดสงขลาซึ่งมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ เช่นเดียวกับภาพลักษณ์ด้านแหล่งกำเนิดของผลิตภัณฑ์ผ้าทอตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน ที่มีการผสมผสานกับการปักวลดลายนกเงือกซึ่งเป็นอัตลักษณ์ของป่าฮาลาบาลาบนผลิตภัณฑ์เพื่อเพิ่มอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากพื้นที่อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ Muksong (2006) ที่กล่าวถึงสังคมแห่งการบริโภคในบริบทโลกาภิวัตน์ว่า วัฒนธรรมบริโภคเป็นแหล่งความรู้สึกรักพอใจและความฝันของผู้คน สินค้าได้กลายมาเป็นวัตถุที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับใช้เป็นสื่อในการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม สินค้าภายใต้วัฒนธรรมการบริโภคกลายเป็นสื่อเชิงสัญลักษณ์ซึ่งถูกบริโภคและสามารถนำมาเป็นสื่อสร้างอัตลักษณ์สำหรับผู้คน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พลังหัตถศิลป์สร้างสรรค์ผ้าทอได้สะท้อนให้เห็นถึงการรื้อฟื้นและการจัดการทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยตำบลภูเขาทองมีบริบททางสังคมที่โดดเด่นเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวไทยอิสานที่อพยพย้ายถิ่นฐานมาปักหลักทำมาหากินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 พร้อมกับนำมรดกภูมิปัญญาการทอผ้าติดตัวมาด้วย แม้ในเวลาต่อมาภูมิปัญญาดังกล่าวจะเริ่มซบเซาลงเนื่องจากช่างทอส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและขาดคนรุ่นใหม่สืบทอด แต่การนำแนวคิดหัตถศิลป์สร้างสรรค์มาประยุกต์ใช้ ทำให้ผ้าทอมือในพื้นที่นี้ได้รับการฟื้นคืนชีวิต และแปลงเปลี่ยนเป็นพลังสำคัญทั้งในมิติสังคมและเศรษฐกิจ

ในมิติการให้คุณค่าทางสังคม ผ้าทอไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงเครื่องนุ่งห่ม หากยังเป็นภาษาและบันทึกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์และสถานภาพทางสังคมของผู้สวมใส่ อีกทั้งยังผูกพันกับความเชื่อ พิธีกรรม และวงจรชีวิตของผู้คนตั้งแต่เกิดจนตาย นอกจากนี้ การรวมกลุ่มทอผ้าและตลาดผ้าทอยังได้ดึงผู้คนเข้ากับผืนป่า เกิดการส่งต่อองค์ความรู้ระหว่างคน 3 วัย ช่วยสร้างความผูกพัน ความสามัคคี และปลูกฝังสำนึกรักบ้านเกิดให้แก่เยาวชน ขณะเดียวกันในมิติการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ได้มีการนำผ้าทอมือมาออกแบบและแปรรูปผ่านกลุ่มหัตถกรรม เช่น กลุ่มออนซอนโต๊ะโมะ จนเกิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย ตั้งแต่เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กระเป๋า หมวก ชุดเดรส ไปจนถึงชุดตามสมัยนิยมและชุดพิธีการร่วมสมัย ส่งผลให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้นอกภาคเกษตรกรรม และยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนอย่างยั่งยืน

การศึกษานี้ได้สร้างองค์ความรู้ที่สำคัญ คือ การก่อตัวของอัตลักษณ์ผ้าทอแบบผสมผสานอิสาน-ใต้ ผ่านการสร้างสรรคัลวดลายใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งเป็นการถักทอรากเหง้าวัฒนธรรมอิสานดั้งเดิมให้ร้อยเรียงเข้ากับบริบทธรรมชาติ สังคม และประวัติศาสตร์ของภาคใต้ ปรากฏเป็นลายผ้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น ลายพญานาคเล่นน้ำจากสายแร่เหมืองทองโต๊ะโมะ ลายขอโบราณผสานพิกุลโต๊ะโมะ และลายวิถีชุมชนคนกับป่าฮาลา-บาลาที่มีการปักลวดลายนกเงือก ถือเป็นต้นแบบการนำทุนวัฒนธรรมของกลุ่มคนย้ายถิ่นข้ามแดนมาจัดการความรู้และผลานการออกแบบร่วมสมัย เพื่อเปลี่ยนคุณค่าทางจิตวิญญาณให้กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมที่สร้างมูลค่าเชิงพาณิชย์ได้จริงโดยไม่สูญเสียตัวตนดั้งเดิม นำไปสู่การขยายผลต่อยอดอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งการยกระดับวิสาหกิจชุมชนให้เกิดห่วงโซ่อุปทานใหม่ เช่น ช่างตัดเย็บและนักออกแบบผลิตภัณฑ์ มีระบบการบริหารจัดการปันผลกำไรภายในกลุ่ม การนำผ้าทอลายใหม่ไปสวมใส่จริงในงานประเพณีสำคัญ เช่น งานบุญบั้งไฟประจำปี รวมถึงงานพิธีการระดับจังหวัด ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของพื้นที่ นอกจากนี้ยังขยายผลสู่การสร้างพลังเกาะเกี่ยวทางสังคมและความมั่นคงในพื้นที่ชายแดนใต้ โดยใช้มิติผ้าทอเป็นสื่อกลางในการเชื่อมสัมพันธ์ของคนในชุมชน ดึงดูดเยาวชนให้กลับมารักษาถิ่นฐาน ซึ่งผลวิจัยนี้ยังนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาหนุนเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาผ้าทออิสานใต้ให้เติบโตอย่างเข้มแข็งในเวทีสากลต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1. รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดแนวนโยบายในการสนับสนุน ส่งเสริมภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านอย่างเป็นรูปธรรม
2. รัฐหรือหน่วยงานควรมีการสนับสนุนการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอให้ทันสมัย
3. รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการพัฒนาภูมิปัญญาผ้าทอพื้นบ้านให้สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์ของผ้าทอ
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการตลาดผ้าทอและผลิตภัณฑ์ผ้าทอ
3. ควรศึกษาการอนุรักษ์ผ้าทอที่เป็นอัตลักษณ์อีสานใต้ในพื้นที่ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส

เอกสารอ้างอิง

- Boonprakarn, K., Sangkapan, J., Tepsing, P., Sangkapan, J., Treetreesual, T., Sirijarukul, S., Boonprakarn, T., Thipaksorn, A., Suriyo, N., & Suriyo, N. (2016). *Isan cultural identity maintenance in the southern border area: A case study of Phukhao Thong Sub-district, Sukhirin District, Narathiwat Province* [Research report]. Department of Cultural Promotion, Ministry of Culture. [in Thai]
- Boonprakarn, K., Sangkapan, J., Thutsaro, C., Kaewmano, C., Tritrishaui, T., Tepsing, P., Boonrat, A., Wangbenmut, C., Thongsawat, S., Chanthawong, A., Bulviboon, J., & Nualplub, M. (2025). *Creative woven fabrics: Value added woven fabrics to drive the grassroots economy to sustainable self-reliant communities of Isan people across the border in the southern border area, Royal Initiative Projects Her Majesty Queen Sirikit the Queen Mother at Ban Tomo Silk Weaving Arts and Crafts Group, Phukhao Thong Sub-district, Sukhirin District, Narathiwat Province* [Research report]. National Research Council of Thailand (NRCT). [in Thai]
- Chemsripong, S., & Petmee, P. (2017). Creating value added products from local wisdom: A case study of the ancient cloth. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, 10(4), 62–85. [in Thai]

- Chudhavipata, W. (2012). Textile: Reflection of Thai life. *Dhonburi Rajabhat University Journal*, 6(2), 103–126. [in Thai]
- Jaidee, K., & Girdwichai, L. (2016). The influence of social capital: Social network, localism, philosophy of sufficiency economy and knowledge management; towards sustainable community development in Samut Songkram Province. *Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University*, 8(3), 36–49. [in Thai]
- Muksong, C. (2006, March 29–31). Fast food mutation: Changing meanings of food and cross-cultural symbolic consumption. In P. C. Koanantakool (Chair), *Complete research report (Volume 1), knowledge synthesis and conference on “consumer culture”* [Symposium]. The 5th Annual Anthropology Conference, Bangkok, Thailand. [in Thai]
- Naiprom, R., & Chaluaysi, S. (2023). The development of local wisdom on the locally woven clothes to community innovation in the border communities in Ubon Ratchathani Province. *KKU International Journal of Humanities and Social Sciences*, 13(2), 108–133. [in Thai]
- Phattana, W. (2021). Brand story perception and image of Songkhla local woven fabrics affecting consumers’ purchasing intention. *Journal of Business Administration and Social Sciences Ramkhamhaeng University*, 4(1), 95–109. [in Thai]
- Sangpud, W., Chirinang, P., Chandarasorn, V., & Katekao, V. (2024). Guidelines for adding value to local Thai community products. *Journal of Modern Learning Development*, 9(6), 439–448. [in Thai]
- Serirat, S. (1999). *Principles of marketing*. Phetjaratsang Hangthurakit Press. [in Thai]
- Srikhao, P., Thongthow, P., Ketoukham, L., & Thipsana, I. (2024). The role of woven textiles in marriage and the after-death rituals of Tai ethnic groups in the Mekong River Basin. *Journal of Chandrakasemsarn*, 30(1), R128-R143. [in Thai]
- Srisa-ard, B. (2017). *Basic research* (10th ed.). Suviriyasarn. [in Thai]
- Sumethokul, P., Kanjanaklod, U., Phutornpukdee, M., Lamsub, M., Prommaand, S., & Jaiman, P. (2024). Empowering to create and added value for healthy and historical tourism in a sustainable balance at Noppitam District, Nakhon Si Thammarat Province. *Journal of Buddhist Sociology*. 9(2), 55–79. [in Thai]
- Suwannakate, P. (2015, July 31). *Handicrafts inspired by values*. Bangkokbiznews. <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/659032> [in Thai]

- Sweeney, J. C., & Soutar, G. N. (2001). Consumer perceived value: The development of a multiple item scale. *Journal of Retailing*, 77(2), 203–220. [https://doi.org/10.1016/S0022-4359\(01\)00041-0](https://doi.org/10.1016/S0022-4359(01)00041-0)
- TDC Material Database. (2026, Jan 26). *Thai textiles: A world of stories and living beauty, born from the wisdom of artisans*. <https://www.tcdcmaterial.com/th/article/materials-application/35086> [in Thai]
- Thai Conservation of Forest Foundation (TCOF). (2025, Sep 19). *Naturally dyed woven fabrics: A traditional craft that connects people with the forest*. [https://thairakpa.org/media_release/pah-toi-yom/#:~:text=\[in Thai\]](https://thairakpa.org/media_release/pah-toi-yom/#:~:text=[in Thai])
- Wichaidit, S., Kongmanon, S., & Buatama, P. (2022). Value addition of local woven wisdoms toward creative tourism. *Journal of Modern Learning Development*, 7(3), 347–364. [in Thai]